

16 בינואר 2018

לכבוד
ח"כ יואב קיש
יו"ר ועדת הכנסת
הכנסת, ירושלים

שלום רב,

הנדון: הצעה לתיקון כללי האתיקה של ח"כים - סעיף 14 "נסיעות לחו"ל שאינן במימון הכנסת"

מחר 17.1.18 תדון ועדת הכנסת בנוסח עדכני לתיקון המוצע ע"י יו"ר ועדת הכנסת, ח"כ יואב קיש, לכללי האתיקה, שעניינו תיקון סעיף 14 לתקנון העוסק בנסיעות לחו"ל שאינן במימון הכנסת.

גם לאחר תיקון הנוסח, אנו עדין סבורים, כי יש בסעיף ד' להצעה, כדי לפגוע בחופש הביטוי ובחופש הפוליטי בישראל, לרבות בעבודות חברי הכנסת (מכלל הסיעות), בחסינותם וביכולתם לייצג את בוחריהם. כמפורט להלן.

משכך אנו סבורים שאין לקדם את סעיף ד' לתיקון המוצע, אלא יש להסתפק בכלים של שקיפות ודיווחיות על נסיעות ופגישות נבחרים הציבור, לרבות הגורמים המממנים אותם.

תוכן ההצעה העדכנית

1. ההצעה עוסקת בהסדרה האתית של נסיעות ח"כים לחו"ל, ורובה חיובית וחשובה ביותר, על מנת לשמור על טוהר מידות ולמנוע שחיתות שלטונית.

2. עם זאת, אנו סבורים שסעיף ד' של ההצעה, המבטא את המהות של ההצעה הקודמת שהובאה בפני הועדה, עדין בעייתי ופוגע בזכויות יסוד משמעותיות.

3. עניינו של סעיף ד' להצעה הוא בהגבלת נסיעות של ח"כים לחו"ל, ע"י ועדת האתיקה, על בסיס עמדותיהם או פעילותם של הגורמים המזמינים. מוצע בסעיף ד', שהוועדה לא תאשר נסיעה של ח"כ אם הגורם המממן או המזמין פועל או קורא לפעול לקידום הטלת חרם על מדינת ישראל, ולהצעה מצורף נספח עם רשימת ארגונים שהוכנה ע"י המשרד לעניינים אסטרטגיים.

הקשיים שמעלה ההצעה לתיקון כללי האתיקה

4. ההצעה מבקשת, למעשה, להגביל את פעילויותיהם של חברי הכנסת על בסיס העמדות האידיאולוגיות של המזמינים או המממנים אותם. חשוב לפתוח ולהדגיש, שחופש הביטוי והחופש הפוליטי של חברי הכנסת הם זכויות יסוד קריטיות להבטחת דמוקרטיה פעילה ומשגשגת. ללא השמירה על זכויותיהם אלה של חברי הכנסת, לא יתאפשר פלורליזם של עמדות – דבר שיפגע בייצוג של כלל העמדות, וכן בזכות הבחירה ובחופש הביטוי של כלל הציבורים בחברה. למעשה,

חסינות חברי הכנסת - מטרתה בראש ובראשונה לאפשר את חופש הביטוי ואת החופש הפוליטי של חברי הכנסת השונים. **ההצעה דנון, גם בנוסחה המתקון, תפגע בזכויות יסוד אלה ותגביל את חופש הפעולה ואת חופש הביטוי הפוליטי של חברי הכנסת.**

5. **יתר על כן, ההצעה תפגע בחסינות חבר הכנסת**, שהיא בעלת מעמד חוקתי מיוחד, ומטרתה לאפשר חופש פעולה נרחב מאד לחבר הכנסת (כל זמן שהוא חוקי). הגבלת האפשרות של חברי כנסת להיפגש ו/או להופיע עם גורמים שונים בחו"ל על בסיס עמדותיהם הפוליטיות – פוגעת קשות גם בחופש הביטוי שלהם וגם בחסינותם; כאשר במקום שחופש הביטוי והפעולה הפוליטי שלהם יהיו מובטחים יותר מהרגיל, הם יהיו פחותים משל אזרח מן השורה (לפחות בהקשר זה).

6. תפקידה של ועדת האתיקה, בהקשר של נסיעות ח"כים, אמור להיות בבחינה של ניגודי עניינים וטוהר מידות. הועדה **חייבת** לבדוק, אם אין בקשר של חבר הכנסת עם הגוף המזמין משום פגיעה בעניינים אלה כדי למנוע שחיתות שלטונית. מה שמוצע כאן הוא, שוועדת האתיקה, במקום שתתרכז בסוגיות חשובות אלה, תתערב בתוכן אידיאולוגי ותגביל אותו.

7. קושי נוסף בהצעה הוא **שפעילות לקידום חרם מותרת עפ"י החוק בישראל**, וגם אם היא מעוררת מחלוקת, היא חלק לגיטימי מהוויכוח הפוליטי בישראל.

8. על אף צירופה של רשימת ארגונים אסורים, שמטרתה מן הסתם להקל על ועדת האתיקה לקבל את החלטותיה לכאורה ללא מעורבות פוליטית, אין בכך כדי לפתור את הקושי שטמון סעיף ד' האמור. מדובר ברשימה, שהוכנה ע"י המשרד לעניינים אסטרטגיים – לא ברור על פי אילו קריטריונים (הם חסויים), ולא ברור לאילו צרכים (גם אלו חסויים).

9. אך חשוב מכך, יש כאן **סכנה למדרון חלקלק**. הקביעה כי נושא מסוים, במקרה זה הנושא של קידום חרם נגד מדינת ישראל, הוא נושא שאינו "מקובל פוליטית" ע"י הרב הפוליטי בנקודת זמן מסוימת, ולכן לגביו תקיים הכנסת הגבלות, בעוד נושאים אחרים "מקובלים" עליהם ולכן יקבלו הכשר, הוא עניין פוליטי מובהק ומהווה התערבות פוליטית בלתי לגיטימית. מיותר לציין כמעט, שבכל רגע נתון עשוי רב פוליטי זה או אחר להחליט שנושא אחר הוא "בעייתית" לדעתו, ומשכך, גם אם הוא חוקי, הוא יתווסף לסעיף ו/או לנספח האמורים בקלות רבה.

10. בנוסף, לא ברורה המוטיבציה למנוע השתתפות בכנסים או מפגשים בחו"ל. ההצעה עלולה לפגוע בפעילות ענפה של שלל חברי כנסת מכל הקשת הפוליטית, שמבקשים להופיע בכל מקום ועל כל במה (למעט אם מדובר בפעילות בלתי חוקית, כמובן) כדי להציג את עמדתם, גם אם, **ואולי דווקא במיוחד במקרים**, שהיא מנוגדת לעמדתם של המזמינים ו/או המממנים. אלו במות חשובות מאד לחברי כנסת מכל הסיעות שמבקשים לקדם את האג'נדה שלהם ואת האינטרס הישראלי, בהתאם להשקפת עולמם, בכל מקום וזמן. למיטב הבנתנו, דווקא במקרים שהעמדות של המזמינים נחשבות ל"בעייתיות" יש לחברי כנסת רבים רצון להגיע ולהתמודד עם עמדות אלה באופן בלתי אמצעי. ויתכן שהרשימה הוכנה ע"י המשרד לעניינים אסטרטגיים בדיוק למטרות אלו! אין לדעת, כאמור.

11. התוצאה של קבלת ההצעה הזאת תהיה אבסורדית במובנים נוספים – על חברי כנסת ייאסר להיפגש עם גורמים שלציבור הרחב אין מניעה להיות בקשר איתם. יתר על כן, פעילות שתיחשב מותרת בארץ, תיאסר בחו"ל.

12. יש להדגיש, שיש חלופות מתאימות וראויות להצעה זאת. במישור הפלילי – יש כמובן חקיקה ענפה בישראל שמתאימה למצבים של עבירות על החוק, לרבות מנגנונים מאוזנים שבוחנים עבירות של חופש ביטוי והסרת חסינות.

13. בנוסף, כל פגישה ו/או קשר אחר של חבר כנסת עם גורמים שונים ראוי שיטופל בתחום השקיפות - פרסום הפגישות, היומנים והנסיעות של נבחרי הציבור הם המענה הראוי (הנסיעות מפורסמות כבר באתר הכנסת, ויש נבחרי ציבור ספורים שאף מפרסמים את יומניהם); וכן בתחום הציבורי – שכן כל אלה עומדים לביקורת ציבורית.

לסיכום -

במדינה דמוקרטית יש להבטיח חופש ביטוי וחופש פוליטי, ובמיוחד לנבחרי הציבור שמייצגים את הציבור ומבטאים את שלל העמדות והדעות. אין להצר פעילות פוליטית על בסיס אג'נדות פוליטיות. ההצעה שבנדון חורגת מהכללים הללו. יש בה כדי לפגוע בזכויות היסוד הבסיסיות ביותר בדמוקרטיה, ומשכך אין לאשרה.

בכבוד רב ובברכה,

דבי גילד-חיו, עו"ד

מקדמת מדיניות וחקיקה